

Genomströmning inom vuxenutbildningen

Vuxenutbildningen

Klicka eller tryck här för att ange text.

Upprättad: 2024-01-09

Version: 1

Ansvarig: Utbildningschef

Innehållsförteckning

Genomströmning inom vuxenutbildningen	1
1 Inledning.....	2
2 Komvux i svenska för invandrare	2
3 Komvux på grundläggande nivå.....	5
4 Komvux på gymnasial nivå	7
4.1 Genomströmningen inom allmänna kurser.....	7
4.2 Genomströmning inom yrkesinriktade kurspaket och enskilda kurser.....	9
5 Avslutande reflektioner.....	10

1 Inledning

Varje huvudman inom skolväsendet ska på huvudmannanivå systematiskt och kontinuerligt planera och följa upp utbildningen, analysera orsakerna till uppföljningens resultat och utifrån analysen genomföra insatser i syfte att utveckla utbildningen.¹ Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens (GVN) uppföljningen presenteras i rapporter och promemorior (PM) skrivna per skolform.

Det första steget i att kunna tillägna sig kunskaper från sin utbildning är att eleven deltar på hela utbildningen. Föreliggande PM behandlar genomströmning inom den kommunala vuxenutbildningen (Komvux) och kopplas till indikatorerna i Skolverkets regeringsuppdrag.² Genomströmning inom Komvux mäts utifrån elever som läst och avslutat en utbildning. Genomströmningen i denna PM analyseras utifrån andel kursdeltagare som gjort avbrott från utbildningen.³ Senaste tillgänglig statistik avser år 2022.

I rapporten jämförs Malmö med riket. Dock påverkas jämförbarheten av att kommuner och olika utbildningsanordnare har olika sätt att arbeta med förlängningar av kurstider, avbrott och underkända betyg. Återhämtningen på arbetsmarknaden efter pandemin har sett olika ut i olika delar av landet. Malmö har haft en mer positiv utveckling än riket, vilket kan påverka vuxenutbildningen.

2 Komvux i svenska för invandrare

Följande avsnitt fokuserar på kursavbrott inom komvux i svenska för invandrare (sfi). Kurserna i sfi är indelade i tre studievägar, utifrån elevernas tidigare studievana. Studieväg 1 riktar sig till elever med kort utbildningsbakgrund och omfattar kurserna A-D. Studieväg 2 vänder sig till de elever med utbildningsbakgrund motsvarande grundskolenivå och omfattar kurserna B-D. Studieväg 3 är till för elever med gymnasial eller eftergymnasial utbildningsbakgrund och omfattar kurserna C-D. Statistiken som presenteras nedan gäller sfi som anordnas av utförare som ingår i Malmö stad

¹ SFS 2010:800. Skollag. Stockholm: Utbildningsdepartementet. 2 kap 8 §

² Skolverket (2020). Redovisning av uppdrag till skolmyndigheterna om kvalitet och likvärdighet, (U2020/00734/S).

³ Notera att antalet kursdeltagare är högre än antalet elever. En elev är en unik individ som har studerat en eller flera kurser under året. Eleven räknas som kursdeltagare på varje kurs eller delkurs där han eller hon har deltagit. Med avbrott från utbildningen menas avbrott från den aktuella kursen som kursdeltagaren läser.

huvudmannaskap, det vill säga kommunala utförare samt upphandlade externa utbildningsanordnare. Folkhögskolor ingår ej då dessa är egna huvudmän.

Kursavbrott är mer vanligt förekommande inom sfi än inom övrig vuxenutbildning. Dock är detta kopplat till de studerandes behov av och mål med sfi vilket varierar individer emellan. En del elever läser sfi för att kunna få ett arbete medan andra läser för att kunna fortsätta med högre studier. Det är vanligt förekommande att elever gör uppehåll i sina sfi studier, eller avbryter studierna i helhet, till förmån för arbete eller för att ta del av annan insats.^{4,5} Avbrott av dessa anledningar kan vara positiva för individens språkutveckling och försörjning, även om de ger ett negativt utslag på de kursrelaterade resultaten som mäts i form av genomströmning och betyg.

På kurserna inom sfi finns inga start- och slutdatum. Eleven går kvar på kursen tills eleven är redo att göra prov och få betyg i sin kurs. Elev på sfi kan studera betydligt längre tid per kurs än övriga elevgrupper inom vuxenutbildningen. Ur ett avbrottsperspektiv innebär en längre studietid en större sannolikhet för att eleven avbryter studier på grund av exempelvis föräldraskap eller flytt.

Diagram 1 visar andel sfi-kursdeltagare som gjort avbrott av de som avslutat eller avbrutit sin kurs år 2022, uppdelat på studieväg och kurs.⁶ Generellt sett är andelen avbrott högre i Malmö jämfört med riksnivån. För kursdeltagare på studieväg 1 i Malmö ökar andelen avbrott från kurs A till kurs D. År 2022 gjorde knappt hälften av ungefär 180 kursdeltagare avbrott på kurs A (49 procent). På kurs B var det knappt 120 av 210 (56 procent) som gjorde avbrott. På kurserna C och D var motsvarande siffrorna nästan 130 av 190 (66 procent) och 50 av 80 (66 procent). På studieväg 2 och 3 är mönstret omvänt, det vill säga att andel avbrott sjunker från kurs B/C till kurs D. Elever som läser studieväg 2 och 3 läser färre kurser inom sfi än de på studieväg 1, vilket gör att den totala studietiden blir kortare. De har även utifrån sin studievana andra förutsättningar att klara kurser snabbare än elever på studieväg 1. På kurs B gjorde knappt 430 av ungefär 800 kursdeltagare avbrott (54 procent). Hälften av ungefär 600 deltagare (50 procent) avbröt kurs C, och 190 av knappt 430

⁴ Skolverket. (2012). Redovisning av uppdrag om avbrott i vuxenutbildningen.

⁵ Kartläggning inom projektet Utebliven etablering, 2022. Projektet har haft som fokus att få fler medborgare som är i behov av grundläggande kunskaper i svenska att påbörja sfi-studier, att förbättra möjligheterna för dem att slutföra studierna samt om att förbättra samverkan runt dessa medborgare. Projektet är ett samarbete mellan Komvux Malmö sfi Arbetsmarknads- och socialförvaltningen (ASF), Gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen (GVF), Arbetsförmedlingen (AF) och Region Skåne.

⁶ Statistiken avser antagna kursdeltagare som påbörjat kursen och som antingen avslutat sin kurs med eller utan godkänt betyg eller gjort avbrott. Således utesluts pågående kursdeltagare på kurser som har avslut efter den sista december 2022.

(45 procent) avbröt kurs D. På studieväg 3 kurs C gjorde två tredjedelar avbrott, det vill säga över 780 av 1 200 kursdeltagare (66 procent). Däremot var det en tredjedel, eller ungefär 180 av 560 (32 procent), på kurs D som gjorde avbrott. En förklaring till att andel avbrott är lägre vid kurser på högre nivå inom studieväg 2 och 3 är att för varje kurs ökar andelen elever med större förutsättningar att fullfölja kursen.

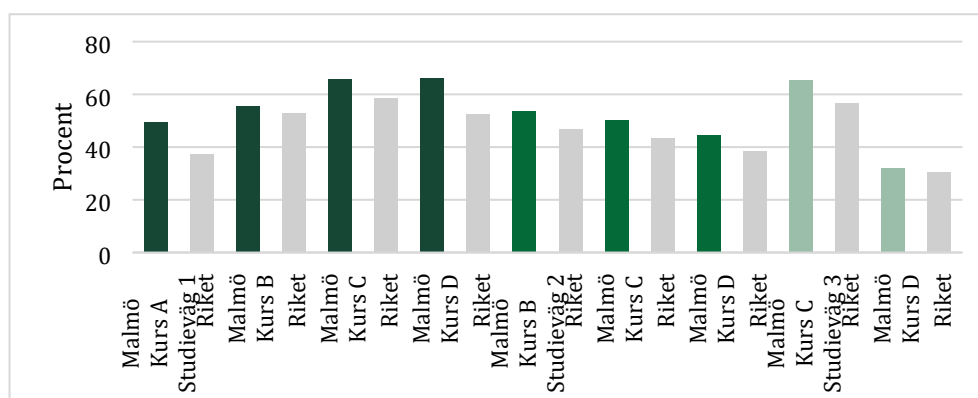

Diagram 1. Andel (%) kursdeltagare på sfi som gjort avbrott av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen år 2022. Gäller utförare i Malmö stads huvudmannaskap, folkhögskolorna ingår inte. Antalet observationer är 6 511 för Malmö och 135 842 för riket. Källa: Skolverket.

Vid jämförelse över tid (2020–2022) framkommer att andel avbrott har minskat i Malmö på studieväg 1 kurs A (17 procentenheter från 2021 till 2022). Däremot har andel avbrott ökat i Malmö på studieväg 1 kurs D (22 procentenheter från 2020 till 2022). Andel avbrott har minskat i Malmö på studieväg 2 kurs B (14 procentenheter från 2021 till 2022). Liknande mönster syns i mindre utsträckning även på riksnivån. För resterande sfi-kurser har andel avbrott varit relativt stabil.

Malmö har en sammansättning av elever inom sfi som skiljer sig från genomsnittet i riket. Malmö tillhör de kommuner som har en låg andel skyddsbehövande⁷ och anhöriga till skyddsbehövande i studier, vilket visas i diagram 2.⁸ Andelen har minskat över tid, från 48 procent i 2018 till 37 procent i 2022. EU/EES⁹-medborgare samt medborgare i övriga länder som har

⁷ En skyddsbehövande är en person som anses ha behov av internationellt skydd, det vill säga asyl eller motsvarande skydd. Skyddsbehövande delas in i tre grupper: flyktingar, alternativt skyddsbehövande och övriga skyddsbehövande. Flyktingar är personer som uppfyller villkoren i 1951 års flyktingkonvention om förföljelse i sitt hemland. Alternativt skyddsbehövande är personer som i sitt hemland hotas av våld och konflikter, tortyr eller döden och har rätt till internationellt skydd enligt det europeiska skyddsgrundsdirektivet. Övriga skyddsbehövande är personer som har rätt till asyl men som inte faller inom någon av de två ovanstående kategorierna.

⁸ Statistiken gäller flyktingar och skyddsbehövande samt flyktinganhöriga.

⁹ Europeiska unionen/Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

uppehållstillstånd på grund av arbete och studier är en stor grupp bland sfi-deltagare i Malmö. Förutsättningarna för att färdigställa en sfi-utbildning skiljer sig mellan skyddsbehövande/anhöriga och personer från EU/EES-länder/med uppehållstillstånd för arbete eller studier. Den senare gruppen är beroende av ett arbete för att kunna uppehålla sig i Sverige, vilket påverkar förutsättningar att fullfölja utbildningen.

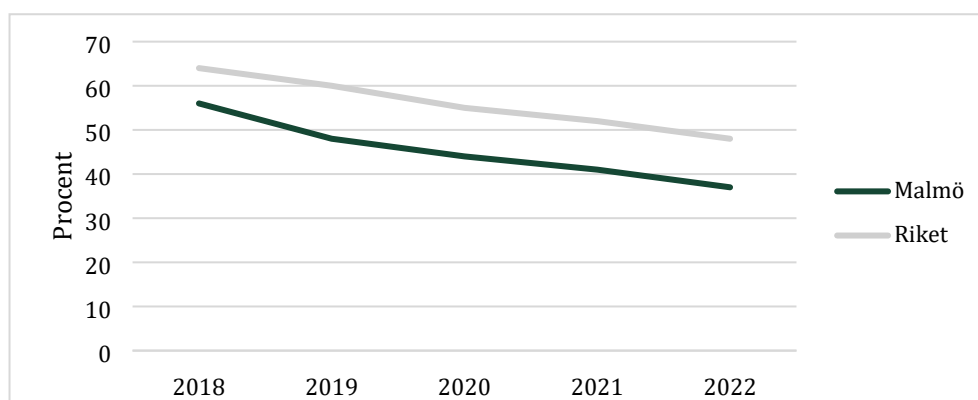

Diagram 2. Andel (%) elever som var skyddsbehövande och anhöriga till skyddsbehövande av alla elever på sfi i Malmö och riket från 2018 till 2022. Källa: SCB via Kolada.

Komvux strävar efter ett brett utbud av studieformer och studietakt i syfte att erbjuda en vuxenutbildning som ger alla möjlighet att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Från och med 2023 erbjuds distansstudier på halvfart på sfi för att möjliggöra för fler Malmöbor som arbetar att kombinera sitt arbete med studier och ytterligare stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

3 Komvux på grundläggande nivå

Andelen avbrott har ökat i grundläggande vuxenutbildning över de senaste tre åren både i Malmö och riket, vilket visas i diagram 3. Under 2022 studerade nästan 3 800 kursdeltagare på grundläggande utbildning i Malmö, och strax över 900 (25 procent) av dessa gjorde avbrott. Andelen avbrott var således något högre i Malmö jämfört med riket (21 procent) år 2022. Ökningen från 2021 till 2022 var 5 procentenheter för Malmö och 2 procentenheter för riket. På grundläggande nivå i Malmö är genomströmningen snarlik för elever som läser en distanskurs respektive en klassrumskurs.

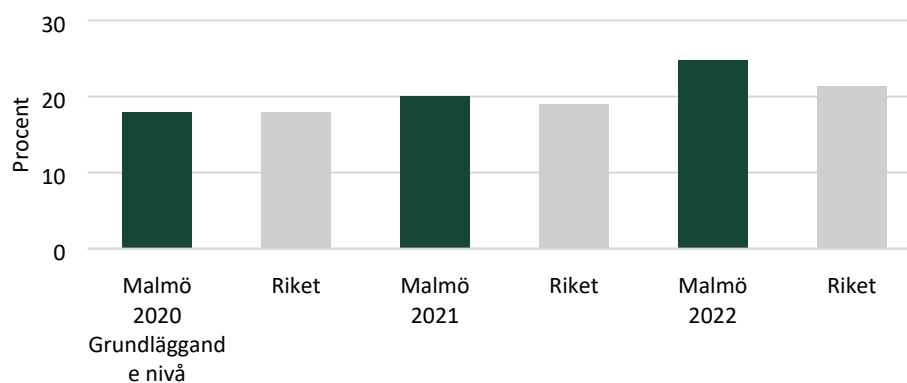

Diagram 3. Andel (%) kursdeltagare på grundläggande nivå som gjort avbrott av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen år 2020–2022 (exklusive orienteringskurser). Antalet observationer år 2022 är 3 787 för Malmö och 98 787 för riket. Källa: Skolverket.

Skillnader mellan avbrott i Malmö och riket beror främst på avbrott i ämnen engelska och svenska som andra språk. Diagram 4 visar andelen avbrott i grundläggande matematik, engelska och svenska som andraspråk. I matematik gjorde knappt 90 av 310 kursdeltagare avbrott (28 procent) år 2022, vilket var i linje med 2020 och 2021. I engelska avbröt ungefär 240 av 700 kursdeltagare (35 procent) sin kurs, vilket var en högre andel än i riket (27 procent) och innebär en ökning på 12 procentenheter från 2020. Andel avbrott ökade även i svenska som andraspråk, det största ämnet inom kurser på grundläggande nivå och nästan 2 600 kursdeltagare år 2022. Av dessa gjorde nästan 530 (21 procent) avbrott, vilket är en något högre andel än i riket (18 procent).

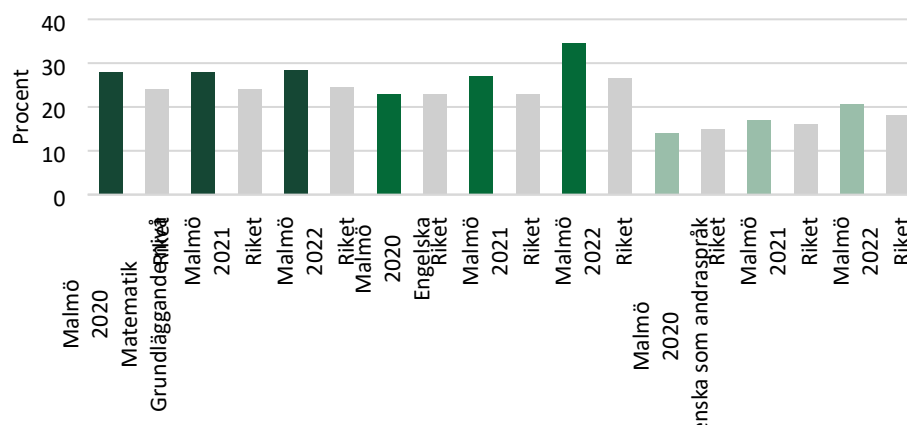

Diagram 4. Andel (%) kursdeltagare vid grundläggande matematik, engelska och svenska som andraspråk som gjort avbrott av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen 2020–2022. Antalet observationer år 2022 är 3 572 för Malmö och 95 144 för riket. Källa: Skolverket.

Att behärska det svenska språket i tal och skrift är ofta en avgörande faktor för individens möjlighet till att etablera sig på arbetsmarknaden eller läsa vidare på högre nivå. Merparten av yrkesutbildningarna på gymnasial nivå kräver

exempelvis en nivå i svenska språket motsvarande svenska som andraspråk på grundläggande nivå. Steget mellan sfi och vuxenutbildning på grundläggande nivå innebär vanligtvis förändrade förutsättningar för elevens försörjning under studierna. Eleven behöver finansiera studierna med studiemedel eller med arbete. Ett avbrott kan innebära att elevens möjligheter till fortsatta studiemedel påverkas negativt och därmed även förutsättningen att etablera sig på arbetsmarknaden, då utbildning är en framgångsfaktor för arbete. Om en elev gör ett avbrott sent i en kurs kan det innebära att CSN bedömer att eleven inte har resultat som tillåter nya uttag av studiestöd. Under 2022 var det färre kursdeltagare som studerade svenska som andraspråk på grundläggande nivå än året tidigare. Däremot var det fler som studerade på kurserna svenska som andraspråk 1 och 2 på gymnasial nivå. På båda nivåerna gjorde en högre andel av kursdeltagarna avbrott. Med en stor elevgrupp som är i behov av arbete för sitt uppehållstillstånd i Malmö tar fler elever chansen att arbeta om tillfälle erbjuds. Dessa tjänster motsvarar inte alltid en varaktig etablering på arbetsmarknaden.

4 Komvux på gymnasial nivå

Komvux på gymnasial nivå möjliggör för elever att läsa kurser motsvarande de som ges på gymnasieskolans program. År 2022 studerade över 23 100 kursdeltagare på gymnasial nivå i Malmö. Elever läser kurser på gymnasial nivå av olika anledningar såsom att komplettera gymnasiebetyg från svensk gymnasieskola, läsa kurser för att arbeta eller studera vidare utifrån tidigare utländsk utbildning, höja nuvarande yrkeskompetens eller karriärväxla. I följande avsnitt presenteras först genomströmning inom allmänna kurser. Därefter beskrivs genomströmning inom yrkesinriktade kurspaket och enskilda kurser.

4.1 Genomströmningen inom allmänna kurser

Malmö ligger generellt sett något lägre än riket vad gäller genomströmning inom allmänna kurser på gymnasial nivå. Genomströmning skiljer sig åt dels mellan elevgrupper, beroende på syftet med de påbörjade studierna, dels mellan behörighetsgivande kurser och icke behörighetsgivande kurser. Inom gymnasial vuxenutbildning är ämnena matematik och engelska större än svenska som andraspråk, till skillnad från grundläggande vuxenutbildning där cirka tre fjärdedelar av kursdeltagarna läser svenska som andraspråk.

Liksom på grundläggande nivå har andelen avbrott ökat även på gymnasial nivå över de senaste tre åren i både Malmö och riket, vilket visas i diagram 5. Av över 23 100 kursdeltagare gjorde fler än 7 800 (34 procent) avbrott år 2022.

Skillnaden mellan Malmö och riket ökade från 4 procentenheter år 2021 till 12 procentenheter år 2022.

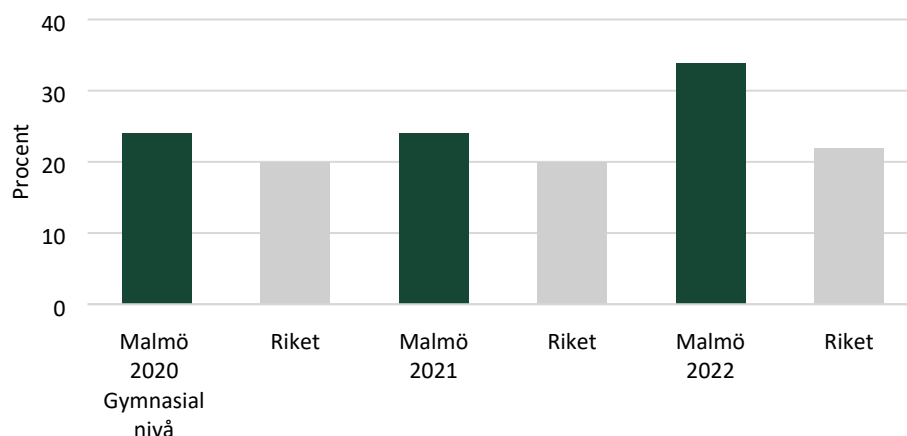

Diagram 5. Andel (%) kursdeltagare på gymnasial nivå som gjort avbrott av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen år 2020–2022. Antalet observationer år 2022 är 23 133 för Malmö och 715 690 för riket. Källa: Skolverket.

Diagram 6 visar kursdeltagare i utvalda kurser inom gymnasial nivå som gjort avbrott som andel av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen år 2022. På kurserna svenska 1 och 2 gjorde ungefär 65 av 170 (38 procent) respektive 90 av 220 (43 procent) kursdeltagare avbrott. Andelen var på ungefär samma nivå som riket vad gäller svenska 1 (39 procent) men något högre på svenska 2 (37 procent). På kurserna svenska som andraspråk 1 och 2 var andelarna högre jämfört med riksnivån. På svenska som andraspråk 1 gjorde kring 370 av 1 020 (36 procent i Malmö, 20 procent i riket) avbrott. Respektive siffror är 240 av 600 (40 procent i Malmö, motsvarande andel var 30 procent för riket) för svenska som andraspråk 2. Av de kurserna som visas i diagram 6 var andelen avbrott högst på matematik 1b och 2b. På matematik 1b gjorde över 60 av 125 (50 procent) kursdeltagare avbrott, medan på matematik 2b handlade det om fler än 220 av 450 (40 procent). Andelarna var således högre än i riket (40 respektive 44 procent). På kursen engelska 5 gjorde nästan 230 av 550 kursdeltagare (41 procent) avbrott. Motsvarande siffror för kursen engelska 6 är 300 av 690 (44 procent). Även på dessa kurser var andelarna högre jämfört med riket (35 respektive 36 procent).

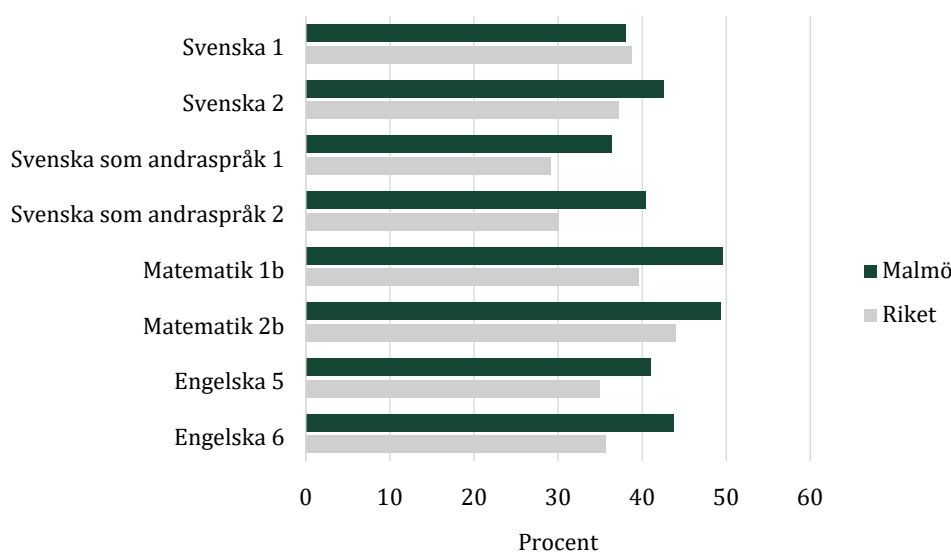

Diagram 6. Andel (%) kursdeltagare vid utvalda kurser i gymnasial svenska, svenska som andraspråk, matematik och engelska som gjort avbrott av kursdeltagare som avslutat eller avbrutit kursen år 2022. Antalet observationer är 3 823 för Malmö och 95 221 för riket. Källa: Skolverket.

Vid jämförelse över tid framkommer att andelen avbrott har ökat på alla kurser som visas i diagram 6. Från 2020 till 2022 var ökningen störst på svenska som andraspråk 2 (14 procentenheter), matematik 1b (12 procentenheter), svenska som andraspråk 1 (10 procentenheter) och engelska 6 (9 procentenheter). Ökningen var minst på svenska som andraspråk 2 (2 procentenheter). Däremellan befinner sig matematik 2b och engelska 5 (5 procentenheter för båda kurser) samt svenska som andraspråk 1 (7 procentenheter). Även på riksnivån har andel avbrott ökat på alla kurser, dock i mindre utsträckning än i Malmö.

4.2 Genomströmning inom yrkesinriktade kurspaket och enskilda kurser

På gymnasial nivå läser många av kursdeltagarna yrkesinriktade kurspaket med inriktning mot olika bristyrken snarare än enskilda kurser som de själva har valt, både i form av regionalt yrkesvux och kombinationsutbildningar. Kurspaketen bygger på nationella yrkespaket som består av en specifik kombination av kurser på gymnasial nivå. De är förslag på sammanhållna yrkesutbildningar som motsvarar kompetenskraven på nationell nivå för olika yrkesområden. Paketerna är utformade av Skolverket i samråd med bransch-kunniga. Kursdeltagarna som läser yrkesinriktade kurspaket har gjort färre avbrott än kursdeltagarna som läser enskilda gymnasiala kurser inom allmänna teoretiska ämnen. Enbart 6 procent av de kursdeltagare som läste ett

kurspaket 2022 gjorde avbrott till skillnad från 34 procent av kursdeltagarna som läste övriga kurser på gymnasial nivå.

5 Avslutande reflektioner

Vuxenutbildningen innebär för många individer en andra chans – en möjlighet att ändra yrkesval, etablera sig på arbetsmarknaden och göra en personlig utveckling. En central aspekt för att tillgodogöra sig utbildningen och uppnå de kunskaper som efterfrågas på arbetsmarknaden eller inom högre studier är att eleven fullföljer sina studier. Uppföljning är ett viktigt redskap i huvudmannens arbete.

Malmö har en högre andel avbrott än riket på sfi, grundläggande nivå och gymnasial nivå. Dock har kommuner och olika utbildningsanordnare olika sätt att arbeta med förlängningar av kurstider, avbrott och underkända betyg, vilket påverkar jämförbarheten mellan Malmö och riket. År 2022 gjorde knappt 2 300 av 6 500 kursdeltagare på sfi avbrott. På grundläggande nivå avbröt nästan 940 av 3 800 kursdeltagare sin kurs, och på gymnasial nivå var motsvarande siffrorna över 7 800 av 23 100. Totalt blev det avbrott på en tredjedel av alla kursdeltagare (ungefär 11 100 av 33 400).

Det behövs mer kunskap om avbrottens orsak och betydelse för elevens mål med studierna och Komvux Malmö har arbetat med flera olika insatser. FINSAM-projektet ”Utebliven etablering inom sfi” som påbörjades under 2022 är en sådan insats. Syftet med projektet som pågår fram till juni 2024 är att få en ökad kunskap om avbrott inom sfi. Denna kunskap kan sedan ligga till grund för att verksamheten planerar insatser som kan förebygga och förhindra utbildningsrelaterade avbrott.

En av de största utmaningarna inom Komvux är att kunskapen om varför en elev gör avbrott från sina studier fortsatt är låg.¹⁰ Det behövs ett fortsatt fokus på att arbeta förebyggande för att förhindra avbrott från studier. Skolinspektionen understryker att det krävs en tydlig ansvarsfördelning i vem som ska göra vad för att förhindra avbrott från Komvux.¹¹ Exempelvis menar Skolinspektionen att samarbete mellan skolans olika professioner behöver stärkas för att kunna nå de elever som antingen riskerar att göra ett avbrott

¹⁰ Skolinspektionen. (2021). Studieavbrott i kommunal vuxenutbildning. Huvudmäns och rektorers arbete med att främja fullföljande av studier och motverka avbrott

¹¹ Skolinspektionen. (2021). Studieavbrott i kommunal vuxenutbildning. Huvudmäns och rektorers arbete med att främja fullföljande av studier och motverka avbrott

eller som redan har gjort ett avbrott. Hur skolor ska arbeta med dessa frågor är avhängt den egna organisationen.

Inom Komvux Malmö erbjuds elever det pedagogiska stödet inom vuxenutbildningen där tillgången till specialpedagog, kurator, bibliotekarie, IT-pedagog samt studieverkstad och assisterande teknik ingår. Syftet med det pedagogiska stödet är att kompensatoriskt möta behovet av anpassningar som kompletterar lärarnas ordinarie undervisning och ge varje elev bästa möjliga förutsättningar att nå målen för sin utbildning. Det pedagogiska stödet är främjande, förebyggande och åtgärdande och genomförs tillsammans med ledning, lärare och övrig personal. De insatsplaner som skapas och följs upp varierar för respektive verksamhet utifrån identifierade utmaningar. Generellt är tillgång till studieverkstad (på plats samt digital) samt bibliotek viktigt för samtliga elever som studerar på vuxenutbildningen.

Komvux Malmö arbetar även med att utveckla undervisningen för att möta elever som studerar inom verksamhetens olika delar. Den heterogena elevgruppen kräver en stor grad av individanpassning och flexibilitet. Arbetet sker genom att upprätthålla ett brett utbud av studieformer och studietakt i syfte att erbjuda en vuxenutbildning som ger alla möjlighet att stärka sin ställning på arbetsmarknaden.

Uppföljning av avbrott är centralt för att öka förståelsen för varför elever väljer att avsluta sina studier. Ett utvecklat systemstöd och rutiner behövs för att följa och analysera både elevernas totala tid i studier och deras frånvaro på aggregerad nivå inom vuxenutbildningen. Under 2024 och 2025 implementeras en lärportal, en analysplattform och ett nytt barn- och elevregister, vilka tillsammans ökar möjligheten för olika professioner att följa upp avbrotten samt arbeta mer riktat för att minska avbrotten.

Skolverket lyfter väl underbyggda val som den främsta faktorn för att eleven ska fullfölja sina studier.¹² Inom Komvux Malmö fortsätter arbetet med att utveckla och anpassa studie- och yrkesvägledningen för elever inom vuxenutbildningen och att stärka de organisatoriska förutsättningarna för att varje elev ska göra väl underbyggda val.

Arbetet fortsätter inom nämndens verksamheter att utveckla rutiner och metoder för en mer ändamålsenlig uppföljning av elevernas tid i studier inom sfi utifrån tre syften.

¹² Skolverket. (2012). Redovisning av uppdrag om avbrott i vuxenutbildningen.

1. Identifiera elever i behov av särskilt stödjande insatser som inte kan mötas upp inom ram för ordinarie undervisning.
2. Skapa bättre förutsättningar för lärare och rektorer att snabbare kunna fånga upp och rikta stödjande resurser till elever som närmar sig längre tider i studier.
3. Utveckla arbetet med att bättre vägleda elever, som av olika skäl bedöms riskera att inte uppnå en gymnasial examen inom rimlig tid, mot ett stort utbud av kombinationsutbildningar. Dessa utbildningar utgör alternativa vägar för eleven att nå egen försörjning.